

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ДОСВІД У НАРАХУВАННІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ 2012-2016 РР.

INNOVATIVE APPROACHES AND EXPERIENCE IN CALCULATING TAX ON THE PROFIT OF ENTERPRISES FOR 2012-2016

Стаття присвячена проблемі справляння податку на прибуток підприємств в Україні. Виявлено, що регулюючий потенціал податку на прибуток в Україні використовується не повною мірою. Досліджено досвід європейських країн, щодо оподаткування підприємств та можливості його запровадження у вітчизняну податкову практику. Встановлено, що регулюючий потенціал податку на прибуток виявляється у оптимізації податкових ставок, наданні пільг, через механізм податкового кредиту. За результатами проведеного дослідження наведено найбільш дієві методи впливу для зменшення наявного податкового боргу в Україні.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, зарубіжний досвід, механізм оподаткування прибутку, регулюючий потенціал.

Стаття посвящена проблеме взимания налога на прибыль предприятий в Украине. Выявлено, что регулирующий потенциал налога на прибыль в Украине используется не в полной мере. Исследован опыт европейских стран, относительно налогообложения предприятий и возможности его внедрения в отечественную налоговую

практику. Установлено, что регулирующий потенциал налога на прибыль проявляется в оптимизации налоговых ставок, предоставлении льгот, через механизм налогового кредита. По результатам проведенного исследования приведены наиболее действенные методы воздействия для уменьшения имеющегося налогового долга в Украине.

Ключевые слова: налог на прибыль предприятий, зарубежный опыт, механизм налогообложения прибыли, регулирующий потенциал.

The article is devoted to the collection of corporate income tax in Ukraine. Revealed that regulating potential income tax in Ukraine is not fully used. The experience of European countries on the taxation and possibility of its implementation in national tax practice is studied. Established that the regulatory potential income tax is shown in optimizing tax rates, providing incentives through the tax credit mechanism. Results of the study are the most effective methods to reduce the impact of existing tax debt in Ukraine.

Key words: corporate income tax, foreign experience, 114 mechanism of profit taxation, regulatory capacity.

УДК 336.226.1

Жацько К.С.д.е.н., професор кафедри
Університет митної справи та фінансів
Карпа О.А.студентка
Університет митної справи та фінансів
Сосенкова К.Р.студентка
Університет митної справи та фінансів

Постановка проблеми. Податок на прибуток є однією зі статей доходу бюджету держави. Недоотримання податку на прибуток викликає різноманітні негативні соціально-економічні наслідки. Саме тому, покращення справляння податку на прибуток знаходиться серед важливих проблем. Доцільно розглянути оподаткування нашої держави в порівнянні з більш економічно розвиненими країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній фінансовій науці зарубіжному досвіду оподаткування прибутку підприємств присвячені праці В. Вишневського, О. Борзенкова, Д.Серебрянського, А. Крисоватого, В. Мельника та інших. Проблемами обліку прибутку підприємства та його оподаткування займалися Ф. Бутинець, М. Огіччук, П. Саблука, М.Я. Дем'яник та ін.

На сьогодні актуальним залишається впровадження міжнародного досвіду справляння на прибуток у нашій державі. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених займалися вивченням даної теми, проте, залишається ще низка не завершених питань. Тому в статті проаналізовано навантаження податку на бюджет, динаміка ставки податку на прибуток та вказана залежність між відсотком ставки та його спрямуванням.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного стану справляння податку на прибуток та виявлення недоліків та проблем.

Дослідити зарубіжні моделі справляння податку та виявити з них аспекти для наслідування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на прибуток є головною складовою податкової політики будь-якої держави. За допомогою можна стимулювати розвиток підприємства або навпаки стримувати. Тому необхідно запровадження виваженої податкової політики на основі збалансування інтересів держави і господарюючих суб'єктів. Проблема оподаткування підприємств є актуальною не тільки для України, але і для будь-якої держави. Податок на прибуток – це той податок, який використовується у структурній економічній політиці, а також може застосовуватися для підтримки стабілізаційної політики [1].

Відповідно до ст. 137 ПК. та ст. 138 ПК об'єктом обкладення податком на прибуток є:

- дохід від операційної діяльності, що включає дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг та дохід банківських установ;
- інші доходи, що включають, як і за чинним законодавством, зокрема, доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами;
- витрати операційної діяльності (собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, витрати банківських установ);
- інші витрати(загальнопромислові витрати, адміністративні витрати, витрати на збут, інші

операційні витрати, інші витрати звичайної діяльності).

Головною проблемою податкової системи є те, що податок на прибуток підприємства використовується для подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів, а не використовується, як інструмент стимулювання інвестиційно-інноваційної активності суб'єктів господарювання. Податкова система в Україні, на жаль, ніколи не виконувала функції інвестиційного стимулювання, а радше слугувала механізмом для створення розгалуженої тіньової економіки. У розвинених зарубіжних країнах податок на прибуток підприємств активно використовується, як регулятор соціально-економічних відносин, який дозволяє здійснювати вплив на обсяги виробництва, конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, інвестиційний клімат та економіку країни в цілому [2]. А в Україні з головних ознак недосконалого оподаткування є надто велика частка податку на прибуток підприємств у структурі доходів Державного бюджету України. (табл. 1), хоча останнім часом спостерігається зменшення його питомої ваги у доходах. Розглянемо детальніше податок на прибуток у табл. 1.

Аналізуючи динаміку показника надходження податку на прибуток підприємства до державного бюджету (табл. 1) ми спостерігаємо зменшення показника в період з 2012 по 2016 рр. Загалом показник у 2016 р. зменшився на 19323 млн грн, тобто майже у 1,5 разу в порівнянні з аналогічним періодом 2012 року. Спад податку на прибуток можна обґрунтувати тим, що саме законодавство потребує удосконалення і те, що рівень прибутковості підприємств області стрімко падає і в результаті податок на прибуток теж.

Існують й інші проблеми податку на прибуток підприємства такі, як:

- непостійна ставка податку;
- розбіжність між податковим та бухгалтерським обліком у визначенні доходів з метою оподаткування прибутку підприємств, собівартості реалізованої продукції та інших витрат;
- можливість перенесення на наступні податкові періоди від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток підприємств;
- недостатній рівень стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств через механізм справляння податку на прибуток [4].

У країнах з розвинутою ринковою економікою удосконалення податкової системи здійснюється шляхом наукової розробки та практичного застосування податкового менеджменту. Податкова система України є непрозорою, з дуже неефективним адмініструванням. У більшості країн Західної Європи, Америки чинна податкова система більш жорстка, а ставки оподаткування вищі, ніж в Україні. Проаналізуємо податкове навантаження на економіку України та інших країн світу (табл. 1).

Аналізуючи динаміку показника податкового навантаження на підприємства в Україні (табл. 1), ми спостерігаємо загальне збільшення показника в період з 2012 по 2016 рр. Порівнюючи показник бюджетного податкового навантаження, ми спостерігаємо збільшення у 29,5 відсотка, тобто показник збільшився на 2016 рік у два рази загалом, до того ж періоду 2012 року.

Аналізуючи показник податкового надходження до Зведеного бюджету України, спостерігаємо суттєве збільшення у 2016 р. До попереднього року показник збільшився на 143146 млн грн, якщо порівнювати загальну динаміку за 5 років, то спостерігаємо тенденцію збільшення показника аж на 290215 млн грн чи на 55,4%.

Складна економічна ситуація в нашій країні не сприяє розвитку підприємницької діяльності

Таблиця 1

Динаміка надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету у 2012–2016 роках [3]

Показник (млн грн)	Рік				
	2012	2013	2014	2015	2016
Податок на прибуток підприємств	58 237	54 318	39 942	34 776	38 914
Питома вага податку на прибуток в податкових надходженнях до державного бюджету (%)	20,1%	21%	14,3%	8,5%	9,5%

Таблиця 2

Динаміка податкового навантаження в Україні [5]

Показник	Рік				
	2012	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млн грн	360 567	353 968	367 512	507 636	650 782
ВВП (у фактичних цінах, млн грн)	1 408 889	1 454 931	1566728	1979458	1992223
Бюджетне податкове навантаження (%)	25,6	24,3	23,5	52,2	55,1

тому, що важкий тягар податків призводить до таких негативних наслідків, як зниження ділової активності суб'єктів підприємницької діяльності, «тінізація» економіки, відтік національних капіталів за кордон. Унаслідок цього знижуються надходження до бюджету, зростає соціальна напруженість у суспільстві.

На думку А.М. Андрушка і Д.С. Тарасюка, однією з основних причин тінізації економіки є високі податки та надзвичайно складна система їх нарахування: адміністративні перешкоди часто створюють додатковий тягар для платників податків і призводять до схем ухиляння від звітності (включаючи корупцію) [6].

Незважаючи на те, що у зарубіжних країнах питома вага податку на прибуток у структурі доходів бюджету є меншою у порівнянні з Україною, він виконує важливу регулюючу роль. Регулюючу функцію податку на прибуток використовують шляхом застосування такого інструмента, як податкова ставка. Як відомо, в Україні використовується основна ставка податку на прибуток, яка становить 18%.

Для порівняння розглянемо ставки податку на прибуток підприємств у деяких країнах світу (табл. 3).

З табл. 3 видно, що ставки податку на прибуток у зарубіжних країнах варіюються у межах від 12,5% до 33,33%. Це обумовлено цілями та напрямками податкової політики, яка реалізується у цих країнах. Відзначимо, що у значній частині країн світу ставка податку на прибуток за період дослідження була стабільною, наприклад, у Австрії, Польщі, Росії. В Україні ж ставка податку на прибуток за період 2012–2016 рр. знизилася з 21% до 18%, що відповідає загальносвітовим тенденціям та пов'язано з євроінтеграційними процесами, які відбуваються в країні.

З метою дослідження світового досвіду оподаткування прибутку підприємств та можливостей його застосування в Україні розглянемо детальніше досвід деяких зарубіжних країн в оподаткуванні. Різні форми справляння податку залежить

від нормативно встановленої цілі використання надходжень від цього прибутку. Так в Німеччині головною цілю податку на прибуток є стимулювання інвестицій. Німеччина має свої особливості в системі оподаткування, яка носить комбінований характер: ставки податку на частину прибутку, що розподіляється, і частину прибутку, яка не розподіляється, різні, але при цьому акціонери одержують компенсацію під час розподілу дивідендів. Також у Німеччині проглядається зменшення податкового тиску. У той час в Англії податок на прибуток призначений для розвитку малого бізнесу. У Великобританії існує принцип побудови та нарахування ПП, який розподіляє дохід на певні групи (шедули) у залежності від джерела отриманого доходу.

Так само і у США, для розвитку малого бізнесу використовують різну шкалу податкової ставки в залежності від доходу, для доходу за рік менше 50000 тис. ставка податку на прибуток становить 15%. Тоді, як для доходу за рік більше 18 333 333, ставка податку становить 35%. Така прогресивна шкала ставок корпоративного податку сприяє розширенню виробництва, підвищенню зайнятості населення, розвитку інновацій, припливу інвестиції тощо [8].

У Китаї діють інші правила оподаткування, ставка податку становить 25%. Проте, існують й більш низькі ставки податку для окремих галузей/секторів промисловості:

- 20% для малих підприємств, дохід яких менше 300000 юанів, ставка податку на прибуток буде знижена до 10% у період з 1 січня 2015 року по 31 грудня 2017 року.

- 15% для високотехнологічних підприємств та виробничих підприємств інтегральних схем.

Цікавим прикладом для України може стати досвід Словаччини. Словаччина країна зі слабкою економікою та корупцією, але вчасно проведені ефективні реформи вивели економіку країни з кризи і сьогодні Словаччина є досить розвинутою країною із стабільною економікою. У 2004 р. була проведена податкова реформа, яка була заснована на ліквідації низки не потрібних податків,

Таблиця 3

Основні ставки податку на прибуток у деяких зарубіжних країнах за період 2012–2016 рр., % [7]

	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Україна	21%	19%	18%	18%	18%
Білорусія	18%	18%	18%	18%	18%
Великобританія	24%	23%	21%	20%	20%
Канада	26%	26%	26,5%	26,5%	26,5%
Польща	19%	19%	19%	19%	19%
Росія	20%	20%	20%	20%	20%
Франція	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%
Швейцарія	18,06%	18,01%	17,92%	17,92%	17,92%
Австрія	25%	25%	25%	25%	25%
Ірландія	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%

установленні фіксованої ставки податку в розмірі 19% та скасуванні винятків таких, як: спеціальні ставки і режими [9].

Ще одним інструментом регулювання діяльності підприємств, який активно використовується у зарубіжних країнах, є інвестиційний податковий кредит (далі – ІПК). На сьогодні ІПК набув широкого розповсюдження у Великобританії, Франції, Італії, США, Канаді та ряді інших країн. ІПК представляє собою відстрочку сплати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений термін з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, яке буде отримане внаслідок реалізації інноваційних програм [10].

У зарубіжних країнах застосування ІПК посприяло швидкому оновленню матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання, переозброєнню виробництва та модернізації потужностей. Так у Великобританії підприємствам дозволено використовувати близько 10% корпоративного податку на інвестиції, що визначені законом. В Італії ІПК широко використовується для стимулювання розвитку південних регіонів. У Франції він використовується для стимулювання створення нових підприємств [11].

Звичайно, зрозуміло, що економіка України перебуває не 2-у кращому становищі. Зменшення ставок, а то й мораторій на сплату податків – спроба врятувати економіку. На жаль, Україна не наслідуює світовий досвід та самостійно намагається вирішити проблеми оподаткування. Замість того, щоб шукати можливості послабити податкове навантаження, уряд шукає нові способи наповнити бюджет.

Напрями вдосконалення механізму справляння податку на прибуток підприємств:

- використання досвіду США для впровадження прогресивних ставок на податок;
- встановлення ставки податку в залежності від доходу;
- запровадити податкові пільги як у Китаї;
- запровадити інвестиційний податковий кредит.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, за проведеним дослідження можемо зробити висновок, що сучасний порядок нарахування і сплати податку на прибуток підприємств має суттєві недоліки, зумовлені недостатніми фіскальними та регулюючими властивостями цієї податкової форми. Оскільки в Україні податок на прибуток підприємств спрямований лише на досягнення фіскальної достатності Державного бюджету, тому вітчизняні підприємства з метою зменшення податкового тягаря обирають шлях до тіньової економіки. Щоб поліпшити складену ситуацію в Україні

необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету. Також треба подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені. За умов ефективного реформування податкової системи в частині зниження реального податкового навантаження, Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ободзінська Ю. В Проблеми функціонування механізму оподаткування прибутку підприємств в Україні / Ободзінська Ю. В // Одеський національний економічний університет – № 2 – 2013.
2. Дубовик О. Ю. Реалізація регулюючої функції податку на прибуток в Україні / О. Ю. Дубовик, Л. О. Генна // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2015. – № 3(223). – С. 65–77.
3. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
4. Непочатенко О. О. Економіка. Оподаткування прибутку підприємств в Україні / Непочатенко О. О. Боровик П. М., Щепелюк Б. Р. Управління. Інновації – № 1(13) – 2015.
5. Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Дивеєв-Кириленко О. Р. Тіньова економіка та її вплив на розвиток малого і середнього підприємництва в Україні / Дивеєв-Кириленко О. Р. // Інноваційна економіка – № 3(41). – 2013. – С. 16–20.
7. KPMG. Corporate tax rates table [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html>
8. Асоціація платників податків України. Податкова система США [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_platuka_podatkiv/vse_pro_podatki/zarybiz_hnuy_dosvid/USA.html
9. Коридори влади. Лобіювання і Government Relations в Україні. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.kuluar.com.ua/2015/02/09/slovatski-reformyvidminnyj-posibnyk-dlya-ukrajiny/>
10. Словник економічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank-ua.com/glossary/term/>
11. Коваленко Н. В. Інвестиційний податковий кредит як інструмент фінансування діяльності промислових підприємств / Н. В. Коваленко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. – № 3(54). – С. 106–111.

REFERENCES:

1. Obodzinskaya Yu. V. (2013) Problems of functioning of the mechanism of taxation of corporate profits in Ukraine / Obodzinskaya Yu. V. // Odessa National Economic University.
2. Dubovik O. Yu. (2015) Implementation of the Regulatory Function of the Income Tax in Ukraine / O. Yu. Dubovik, L. O. Genna // Scientific Herald. Odessa State University of Economics. All-Ukrainian Association of Young Scientists. – Sciences: economics, political science, history. – № 3(223). – P. 65–77.
3. Official website of the State Treasury Service in Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.treasury.gov.ua>
4. Neopochatenko O. O. (2015) Economics. Taxation of Profits of Enterprises in Ukraine / Neopochatinco O. O., Borovik P. M., Schepelyuk B. R. Management. Innovation – No. 1(13).
5. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Diveev-Kyrylenko O. R. (2013) Shadow economy and its influence on the development of small and medium business in Ukraine / Diveev-Kyrylenko O. R. // Innovative economy – No. 3(41). – P. 16–20.
7. KPMG. Corporate tax rates table [Electronic resource]. – Access mode: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-andresources/tax-rates-online/corporate-tax-rated-table.html>
8. Association of Taxpayers of Ukraine. US tax system [Electronic resource]. Access mode: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_plat_yka_podatkiv/vse_pro_podatki/zarybiz_hnuy_dosvid/USA.html
9. Corridors of power. Lobbying and Government Relations in Ukraine. [Electronic resource] Access mode: <http://www.kuluar.com.ua/2015/02/09/slovatski-reformyvidminnyj-posibnyk-dlya-ukrajiny/>
10. Dictionary of Economic Terms [Electronic resource]. – Access mode: <http://bank-ua.com/glossary/term/>
11. Kovalenko N. V. (2011) Investment tax credit as a tool for financing the activities of industrial enterprises / N. V. Kovalenko // Scientific Bulletin of the National University of the STS of Ukraine (economics, law). – No. 3(54). – C. 106–111.

Zhadko K.S.

Doctor of Economic Sciences,
Professor at Department of Business and Economics
University of Customs and Finance

Sosenkova K.R.

Student,
University of Customs and Finance

Karpa O.A.

Student,
University of Customs and Finance

INNOVATIVE APPROACHES AND EXPERIENCE IN CALCULATING TAX ON THE PROFIT OF ENTERPRISES FOR 2012–2016

Income tax is a key component of the tax policy of any state. Therefore, it is necessary to introduce a well-balanced tax policy based on balancing interests of the state and economic entities. The main problem of the tax system is that the corporate profit tax is used to overcome the budget deficit by removing the incomes of economic entities, and is not used as an instrument to stimulate investment and innovation activity of business entities.

There are other issues of corporate profit tax, such as:

- the non-constant tax rate
- the difference between tax and accounting in determining the income for the purpose of taxation of enterprise profits, the cost of sales of products, and other costs
- the possibility of transferring to the next tax periods the negative value of the object of taxation from the corporate profit tax
- insufficient level of stimulation of investment and innovation activity of enterprises through the mechanism of tax collection.

Unfortunately, Ukraine does not impose global experience and independently strives to solve tax problems. Instead of looking for ways to reduce the tax burden, the government is looking for new ways to fill the budget.

Areas of improvement of the mechanism for collecting the corporate profit tax:

- use of the US experience in introducing progressive tax rates.
- setting a tax rate depending on income.
- introduce tax incentives like China.
- introduce an investment tax credit.

Consequently, we can conclude that the current procedure for calculating and paying corporate profit tax has significant disadvantages due to insufficient fiscal and regulatory properties of this tax form. Given the effective reform of the tax system in terms of reducing the real tax burden, Ukraine will have a chance to become a serious subject of tax competition in the world.